

Még egyszer a szlovákiai magyar választásstatisztikákról

„Ideje alaposabban elemezni a kilenc parlamenti választás eredményeit szlovákiai magyar szemszögből” – veti fel írásában Gyurovszky László (*Hogyan tovább? A szlovákiai magyar pártok választási eredményeinek elemzése, 1990–2016*). A jó hír az, hogy ezt korábban már többen is megtették, így rendelkezésünkre áll a legújabb disputához szükséges ismeretanyag – elég például Halász Iván, Lampl Zsuzsanna, Mózes Szabolcs, Öllös László, Ravasz Ábel, Rákóczi Krisztián, Szabó Balázs, Szarka László, Tátrai Patrik és Tokár Géza munkáira gondolnunk. (Rákóczi Krisztián kollégámmal nemrég egy 170 oldalas könyvben szoltunk hozzá a témához, tartalma – amely részben az alábbi írás alapjául is szolgál – a <https://bgazrt.hu/konyv-kulon-utakon/> oldalon megtekinthető.)

Mielőtt reflektálnék a Gyurovszky László által leírtakra, hadd szögezzem le: egy komoly politikai múlttal rendelkező, egyebek mellett kampányfőnöki, képviselői és miniszteri tapasztalatokkal bíró szerzőről van szó, akinek véleményét a bennfentesnek kijáró figyelemmel érdemes csak olvasni. Gyurovszky politikai helyzetértékelését nem csak érdekesítőnek, hanem kifejezetten elgondolkodtatónak is találtam, különösen a magyar választókra vonatkozó négyosztatú struktúráról, illetve a súlypont-politikáról leírtakat.¹ Az alábbiakban azonban nem ezeket, hanem a szerző választásstatisztikai számításait szeretném kommentálni.

Gyurovszky László két fontos adat kiszámítására tesz kísérletet. Az egyik a teljes magyar szavazóbázis létszáma, a másik a Híd-szavazók etnikai megoszlása. Az előbbi értékének meghatározására a szerző sajátos módszerrel kalkulál: a magyar pártokra, így 2010-től az MKP-ra és a Hídra adott szavazatok összesített arányát járasonként kiveti az ott élő választópolgárok összességére. Ez azonban több szempontból is megkérdőjelezhető eljárás. Egrészt – a torzítások elkerülése érdekében – az egyes járások-

1 Csak néhány továbbgondolásra érdemes kérdés, a szerző által leírtakból kiindulva: Mennyire érvényesek a jobb- és baloldalra vonatkozó általános kritériumok a szlovákiai magyar kisebbség esetében? Feltételezhetünk-e etatista igényeket egy olyan népcsoport részéről, amelyhez az állam évtizedek óta ellenségesen viszonyul (ld. közigazgatási határok, nyelvtörvény, állampolgársági törvény, stb.)? Etatizmus-e a magyar állammal kiépített különleges kapcsolat igénye? Mennyire lényegesek felvidéki magyar szempontból a hagyományos jobb- és baloldali értékek, ha a törésvonalakat nem ezek, hanem az anyaországgal, a szlovák állammal, a többségi nemzettel, a kisebbségpolitikai célokkal vagy éppen az asszimilációval kapcsolatos attitűdök határozzák meg? Ha a jobb-bal skálán például a nacionalizmus szintjét és az ahhoz való viszonyulást tekintjük mérvadónak, nem kellene-e a Smert inkább jobbra, a Most-Hídat pedig inkább balra sorolnunk?

kon belül a magyarok és nem magyarok részvételi arányának ugyanakkorának kellene lennie. Másrészt egy olyan stabil, jól körülírható csoportot, mint a szlovákiai magyar választók összessége, eleve nem érdemes a hektikusan változó, etnikai átszavazásoknak is kitett szavazótáborok létszáma alapján meghatározni Harmadrészt a szerző a Híd teljes táborát – szlovákokkal, ruszinokkal, cigányokkal együtt – bevonta a magyar szavazóbázisba, illetve annak felszorozott változatába. Számítása így 2012-re több mint félmillió „magyar” választópolgárt eredményezett, az összes szavazásra jogosult 12,5%-át. Ráadásul ezt az értéket a szerző – némi élc kíséretében („sokan nemzethalált vizionáltak”) – a népszámlálási eredmények egyfajta cáfolataként interpretálta. Igaz, a nemzetiségi adatok finomítását követően Gyurovszky 2012-re már „csak” 475 ezer, 2016-ra pedig 407 ezer magyar választóval számolt.

Valójában nem is igazán világos, mi szükség van a 100%-os részvétel esetére kalkulált hipotetikus számokra. Amennyiben – ahogy a szerző fogalmaz – az egyes választási eredmények összehasonlítása (vagyis a politikai teljesítmény kiértékelése) a cél, erre a tényleges szavazatszámok, illetve -arányok is elégségesek lennének. Ha viszont a választásra jogosult magyarok száma a kérdés – például azért, hogy tisztában legyünk az etnikai politizálás maximális piaci potenciáljával –, akkor ott vannak karnyújtásnyira a népszámlálási adatok, amelyekből kiszámítható a 18. évüket betöltött magyarok létszáma. Ez egyébként a 2011-es census alapján mintegy 370–390 ezer fő, attól függően, hogy a hovatartozásukról nem nyilatkoztók számát szétosztjuk-e az egyes nemzetiségek között, vagy sem.²

Mivel a szavazásra jogosult magyarok összességének megszólítása eleve irreális cél, a potenciálisan elérhető szavazók számának meghatározására érdemes valamilyen praktikusabb, a politikai tervezés során jobban hasznosítható mutatót alkalmazni. Az egyik lehetséges megoldás, ha azokat, akik legalább egyszer valamely pártra szavaztak, az adott párt potenciális támogatóinak tekintjük. E személyek számszerűsítésének legegyszerűbb módja, ha településenként megnézzük, hogy a párt egy adott intervallumon belül melyik választáson kapta a legmagasabb szavazatszámot, majd ezeket a települési maximumértékeket egyszerűen összeadjuk.³ Vegyünk egy egyszerű példát, az MKP 2010-es és 2012-es eredményeit. A magasabb támogatottsági értékek településenkénti összeadása után azt láthatjuk, hogy a párt támogatói potenciálja 117 277 fő, ami egyaránt 7-7%-kal több az említett választásokon kapott voksoknál. (Ha a kisebb támogatottsági értékeket adjuk össze, akkor kb. 102 ezer választót kapunk, akiket pedig a párt törzsszavazóinak tekinthetünk. A támogatói potenciál és a törzsszava-

2 Ezek az értékek egy 2017-es számítás eredményei. Mivel ekkor a Szlovák Statisztikai Hivatal még nem adta ki a nemzetiségek korcsoportos adatait, becslési eljárást kellett alkalmazni. Részletesen I. Harrach Gábor–Rákóczi Krisztián: *Külön utakon. Adalékok a felvidéki magyarság 2009 utáni politikatörténetéhez*. Budapest, Nemzetpolitikai Kutatóintézet–L'Harmattan Kiadó, 2017, 127. p.

3 Minél rövidebb perióduson belül vetjük össze a szavazatszámokat, annál kisebb a településen belüli demográfiai változásokból – a halálozásokból, az új szavazói korcsoportok megjelenéséből, valamint a választókorúak települési határokon átívelő migrációjából – adódó torzítás. A számítás érvényességének logikai előfeltételeit I. Harrach–Rákóczi 2017, 72. p.

zők létszámkülönbsége megfelel a két választás között érkező és távozó szimpatizánsok összességének, vagyis a rejtett potenciálnak, akiknek sikeres megszólítása a szavazatmaximálás minimális előfeltétele.) Ha kalkulációnk során a 2016-os parlamenti választás, valamint a 2014-es elnökválasztás első fordulójának települési eredményeit is beszámítjuk (mint ismert, ez utóbbin az MKP – Bárdos Gyula jelöltsége révén – ugyancsak megmérte magát), már 125 ezres támogatói potenciált kapunk, ami azonban 2016-ban még mindig kevés lett volna a bejutási küszöb átlépéséhez, vagyis az MKP parlamenti jelenléte nehezen képzelhető el új választói csoportok megszólítása nélkül. Választásstatisztikai szempontból tehát érthető Gyurovszky László MKP-nak címzett kritikája, amiért a párt 2016-ban nem próbálta meg magához csábítani a Híd árván maradt magyar szavazóit. (Hogy a bírálóit politikailag – például a másodlagos pártpreferenciák szempontjából – mennyire helytálló, azt nem tudom megítélni.)

Ami Gyurovszky másik fontos adatszámítását, a Híd-szavazók etnikai megoszlását illeti, a szerző itt ismét egy sajátos módszert alkalmaz: a magyarlakta déli járásokban szerzett szavazatokat magyar, az inntől északra, valamint Pozsonyban és Kassán szeretteket pedig szlovák voksokként regisztrálja. Csakhogy ezeket ismét „százszázalékosítva” veti össze, kiiktatva ezzel a különböző helyi részvételi arányok szerepét – magyarán nem a támogatottság valós területi eloszlása szerint határozza meg a Híd-tábor földrajzi, s ennél fogva etnikai összetételét. Tovább nehezíti az okfejtés nyomon követhetőségét, hogy a szerző a mellékelt táblázatban csak az északi járásokra számítja ki a szlovák szavazók számát, a két nagyvárosra már nem (vagy ha igen, akkor azt nem tünteti fel).

Valójában persze már az is tévkövetkeztetésekhez vezet, ha az aktuális járáshatárok szerint próbáljuk valószínűsíteni egy párt szavazóinak az etnikai hovatartozását. A déli és északi járások találkozási vonala ugyanis *nem* követi az etnikai határvonalat, s mint tudjuk, a 16 déli járásból csupán kettő magyar többségű. A Híd dél-szlovákiai támogatóinak kizárólag magyarként való besorolása tehát a szlovákok arányának az alábecsléséhez vezet (ennek extrém példája a 2012-es szavazóbázisra kiszámított 9%). A Bugár-párt szavazóinak etnikai megoszlásáról valójában csak a települési adatok ismeretében érdemes becslést készíteni. Mivel a magyarok jelentős része szlovák pártokat támogat,⁴ akkor járunk el helyesen, ha az MKP és az MKDSZ nevű törpepárt szavazóit kizárólag magyar, a Híd, valamint a (jelen esetben egyetlen konglomerátumnak tekintett) szlovák pártok táborait pedig magyar és nem magyar szavazók összességként írjuk le (a modell grafikai megjelenítését, illetve módszertani háttérét I. Harrach–Rákóczi 2017, 125–129. p.). A szavazókorú magyarok települési létszámadatainak ismeretében (forrás: népszámlálás) mind a magyarok pártpreferenciái, mind a Híd szavazótáborának etnikai arányai kiszámíthatók, attól függően, hogy modellünkben melyik szélső esettel kalkulálunk: az etnosemleges választási attitűddel – amikor is a (nem MKP-szavazó) magyar, illetve a többségi szavazók körében egyformán oszlik meg a Híd és a szlovák pártok támogatottsága –, vagy pedig azzal, hogy a Híd magyar részről a lehetséges maximális szavazatot kapja a szlovák pártokkal szemben. Ha ez utóbbival

4 A 2012-es választás esetében Öllös László 23–25%-ra, Ravasz Ábel 19%-ra, a Focus közvélemény-kutató cég pedig 15%-ra becsülte a magyar szavazóknak ezt a hányadát.

számolunk, megkapjuk a Híd nem magyar szavazóinak minimális arányát, ami 2010-ben 45, 2012-ben 47, 2016-ban pedig 49 százalék volt, amennyiben nem osztjuk szét arányosan az egyes etnikumok között a hovatartozásukat eltitkolók számát. Ha ezt megteesszük, az arányszámok 40–41–44%-ra módosulnak. Amennyiben viszont a magyar nemzetiségűek helyett a magyar anyanyelvűekkel kalkulálunk, már egy masszívan magyar többségű párt képe rajzolódik ki (persze ezúttal is a nem magyarok minimális jelenlétével számolva), azonban a Híd szlovák támogatóinak aránya még így is lényegesen meghaladja a Gyurovszky-féle értékeket. Az adatok alapján az is kiszámítható, hogy a Bugár-párt 2010–2016 között valójában nem nyolcvan-, hanem maximum harmincezer magyar szavazót veszített.

Bár az MKP- és a Híd-tábor jellemzőinek, illetve kölcsönös viszonyának még számos más aspektusát ismerjük (a szavazótáborok területi eloszlása és annak változásai, a két tábor közötti átjárás mértéke, a szavazók urbanizáltságának szintje, stb.), ezek tárgyalása helyett már csak egyetlen jelenségre szeretném felhívni a figyelmet. Konkrétan arra, hogy minél magasabb egy településen a magyarok aránya, annál nagyobb az ottani magyar népességben belül az MKP támogatottsága, vagyis a felvidéki magyarok politikai preferenciáját a helyi etnodemográfiai viszonyok, illetve a valószínűleg ezzel összefüggő identitástípusok jelentősen meghatározzák. Ugyanebben a viszonylatban azonban egy trendszerű folyamat is megfigyelhető: a magyarok által nagyobb arányban lakott településeken intenzívebb a Híd támogatottságának a csökkenése. A folyamat leglényegesebb következményei:

- az MKP dominanciájának erősödése a magyar szavazónépességben belül,
- a Híd szlovák jellegének az erősödése,
- a Híd-táboron belül a regionális választói bázis súlyvesztése.

Nemcsak az MKP kényszerül tehát új szavazócsoportok megszólítására, hanem – az említett trend folytatódása esetén – a Most–Híd is. A jövőre vonatkozóan két forgatókönyv képzelhető el: a végső győzelem reményében folytatott kölcsönös kifárasztás, vagy a Gyurovszky László által szorgalmazott (kényszerű) kiegyezés. Az előbbi esetben a magyar érdekképviselőt léte a tét, az utóbbi esetben pedig az, hogy egyáltalán sikerül-e definiálni, majd eredményesen képviselni ezeket az érdekeket.